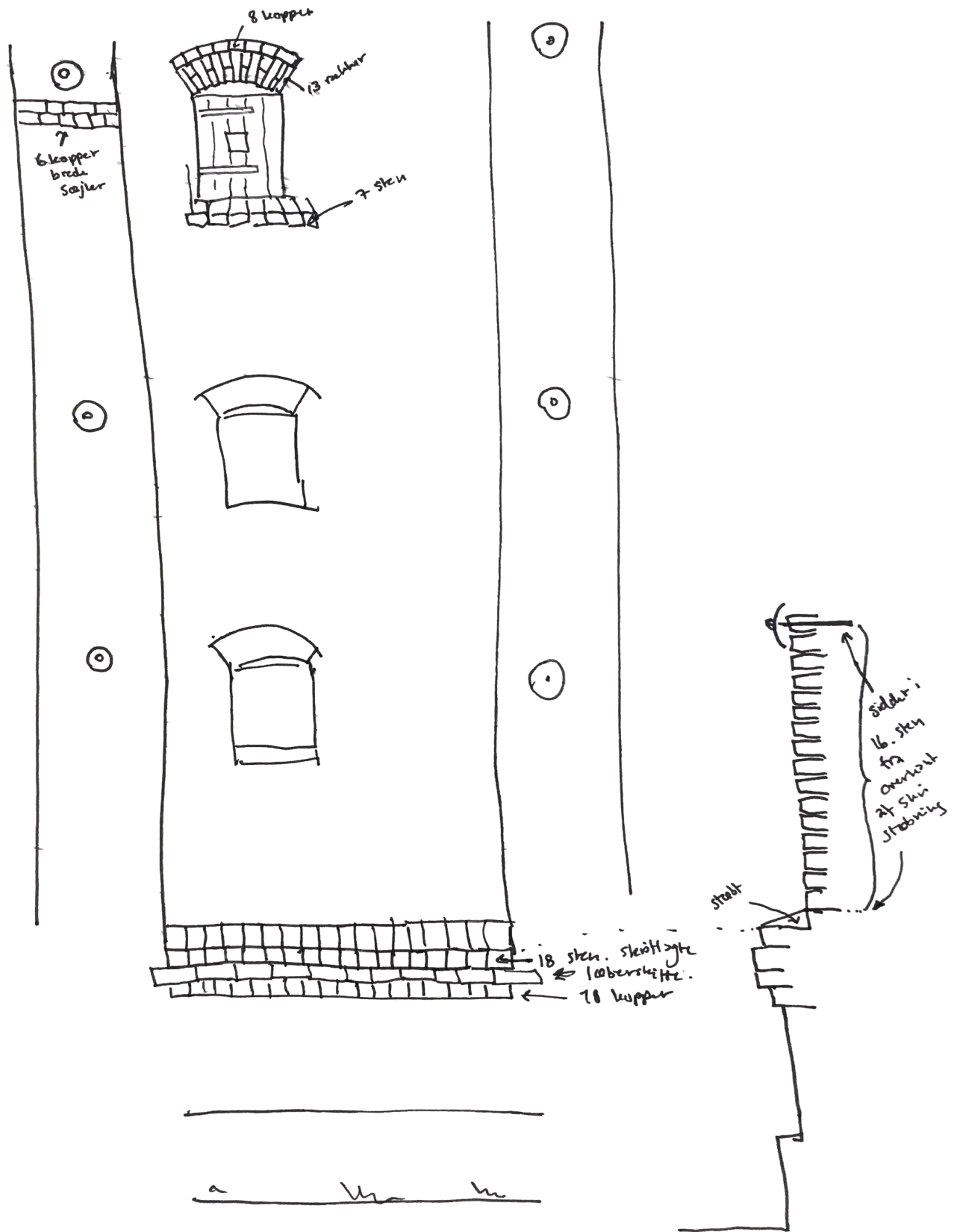
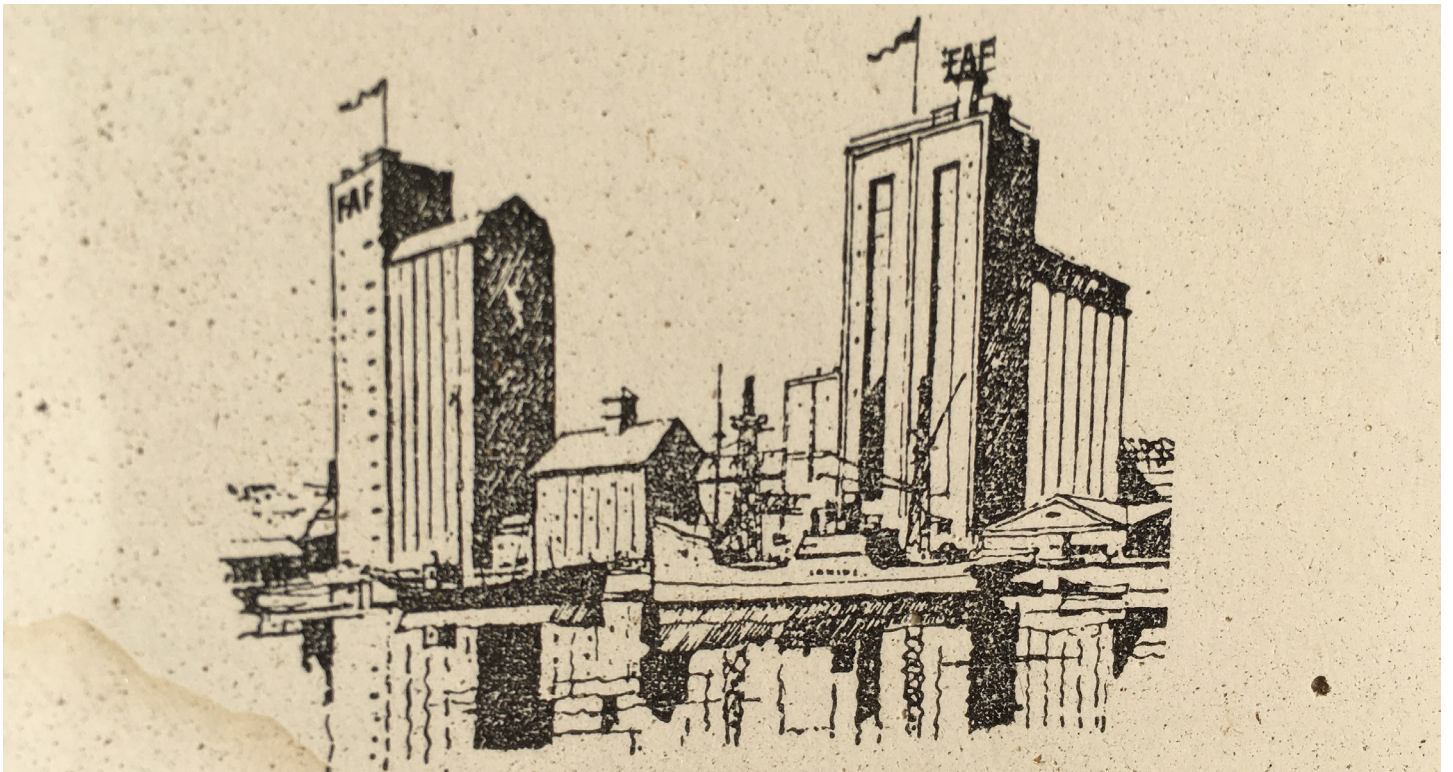

SILOPAKHUSET PÅ ØSTRE KAJ

Analyse og værdisætning

Identifikation

Navn: Østre Kajgade 15

Adresse: Østre Kajgade 15, 5700 Svendborg
Matrikelnr: Svendborg Markjorder, 28cg
Kommune: Svendborg

Byggeår: 1901
Arkitekt: Uoplyst.

Ombygninger: Nyere løst inventar/ huller i gulv m.m. løbende. Ombygning af driftkontor (1983).
Tilbygninger: Udvidelse med baghus (1903), udvidelse med mur og halvtag (ukendt), udvidelse med driftskontor (ukendt)

SAVE-værdi: 4 (1998)

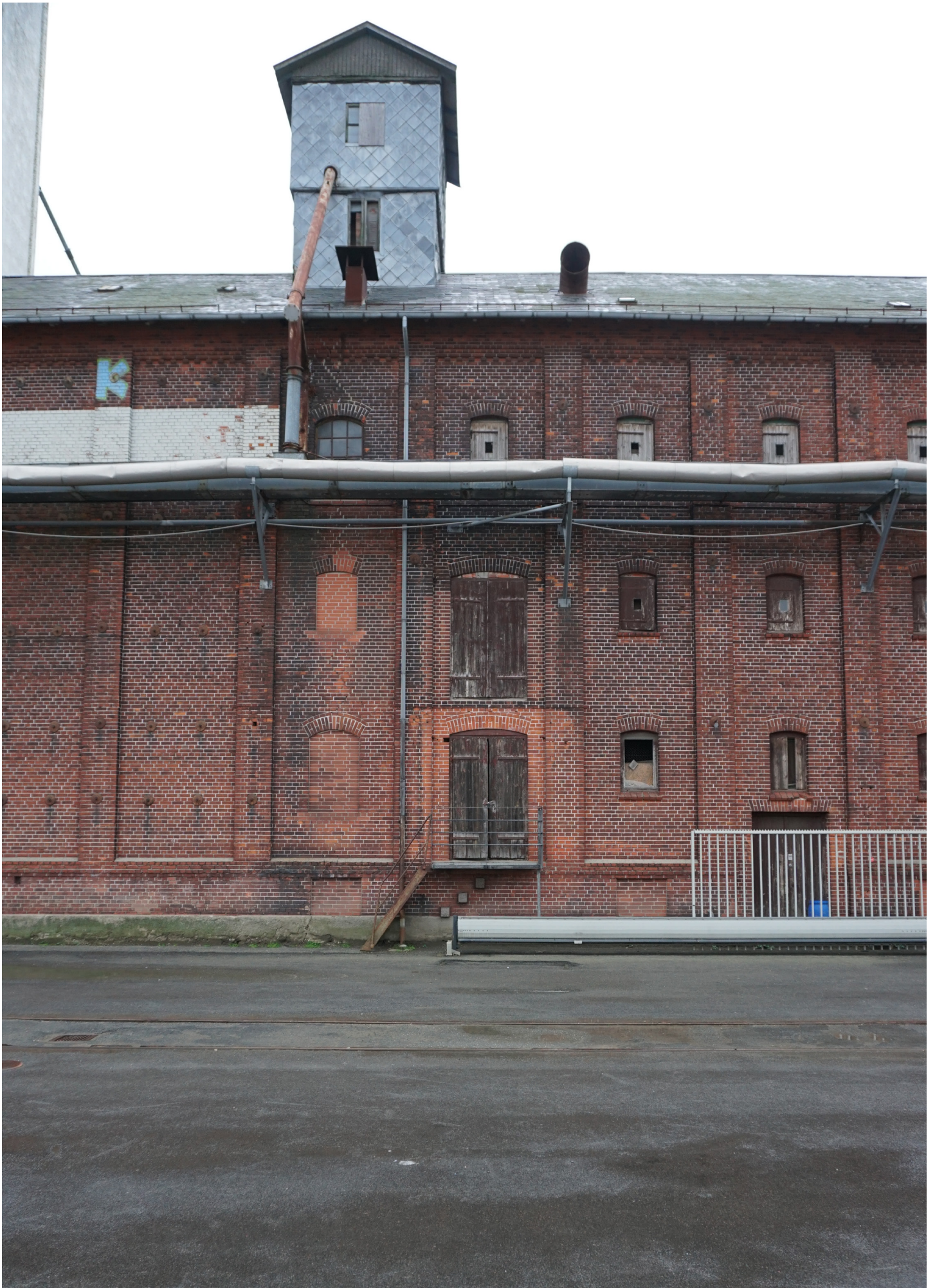
Materialer og konstruktion

Oprindelig en enfløjet bygning i grundmur med indre eksponeret trækonstruktion og trempel. Baghus er bygget til og står uden trempel. Træsiloer fylder 2/3 af huset og bæres af ydermuren gennem murankre.

Dato: 02.02.2023 - 25.05.2023
Registrator: Nanna Levin Kugler

INDHOLD

INDLEDNING	5
BAGGRUND.....	5
HISTORISK ANALYSE	7
TEKNISK ANALYSE	16
ARKITEKTONISK ANALYSE	18
VÆRDISÆTNING	20
ANBEFALINGER	20
KILDER	24

Indledning

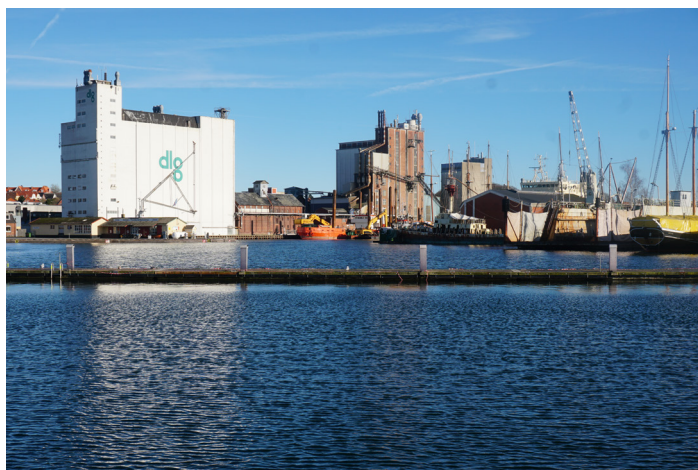
Erhvervsområdet på Østre Havn i Svendborg er et sammensurium af industribygninger og står som et stærkt videsbyrd på skiftende tider og måder at bruge havnearealerne på i Danmark. Silopakhuset på Østre Kajgade 15 bærer med sine 122 år på en vigtig fortælling om en tid hvor erhverv var havnens primære funktion og livet på kajen lød, lugtede og så anderledes ud.

Bygningen har siden opførelsen fungeret som kornlager for foderstof, men har siden 2008 stået funktionstomt.

Med denne analyse- og værdisætning er det ønsket at afklare bygningens arkitektoniske, kulturhistoriske og immaterielle værdier og samtidig undersøge, hvorvidt det ift. teknisk tilstand er relevant og muligt at bevare bygningen for eftertiden, samt hvilke arkitektoniske greb der kan underbygge en positiv udvikling for bygningen og for området.

BAGGRUND

Havnen

Eget foto: Silopakhuset set fra inderhavnen
Modsat side: eget foto, havenfacade.

Svendborg Havn blev etableret i middelalderen og voksede hurtigt som en vigtig handels- og fiskerihavn. Byen Svendborg udviklede sig omkring havnen, og dens gunstige beliggenhed ved Det Sydfynske Øhav gjorde den til et naturligt knudepunkt for skibsfart og handel i området.

I løbet af 1800-tallet oplevede Svendborg Havn en betydelig vækst. Den blev en af de førende danske havne for eksport af produkter som korn, træ og mejeriprodukter. Havnen var også en vigtig destination for importerede varer som kul og jern. Den stigende handelsaktivitet førte til behovet for større faciliteter og infrastrukturudvidelser på havnen, bl.a. med jernbanespor til Odense i 1876, hvilket yderligere

styrkede byens betydning som handelsknudepunkt.

I begyndelsen af det 20. århundrede blev Svendborg Havn moderniseret med etablering af nye kajer, moler og dokker. Med nye skibsværfter blev skibsfart blev en vigtig industri i området.

I dag er Svendborg Havn stadig en aktiv kommerciel havn, men dens rolle har ændret sig en smule. Selvom handel og skibsfart stadig er vigtige, er havnen nu også et populært sted for fritidssejls og turisme. Den maleriske beliggenhed og nærheden til øer som Ærø og Langeland gør Svendborg Havn til et populært rejsemål for lystsejlere og turister, der ønsker at opleve det sydfynske øhav.

Svendborg Havn har bevaret sin historiske charme og maritime atmosfære og er af Slots- og Kulturstyrelsen udnævnt til Danmarks bedst bevarede mellemstore havn i provinsen. Havnen spiller stadig en afgørende rolle i byens økonomi og fortsætter med at være en vigtig del af Svendborgs identitet og kultur.

Silopakhuset

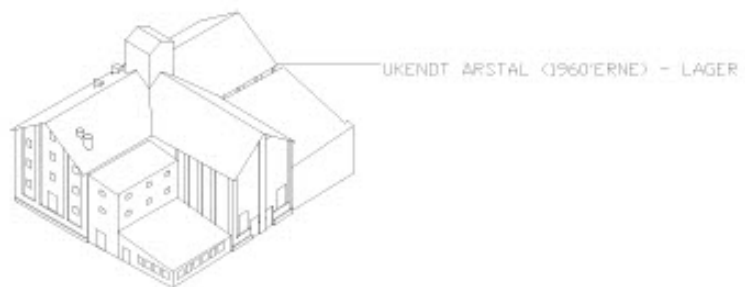
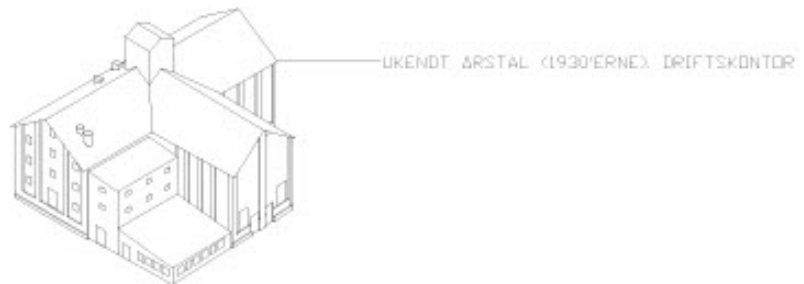
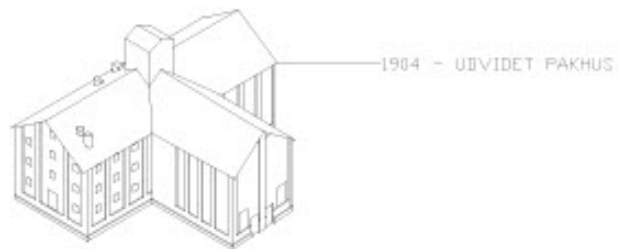
Ejendommen er ejet af Svendborg Kommune og udlejes til DLG, der fortsat har virksomhed i flere af de omkringliggende bygninger. DLG har ikke interesse i at bruge bygningen, da denne ikke opfylder nutidens krav til en virksomhed med stor national produktion. De har derfor satset større på andre havne, bl.a. Kolding. Kontrakten mellem kommune og DLG fornyes løbende - næste gang i 2027.

Ift. kommunal interesse er bygningen senest SAVE-vurderet i 1998 til en værdi på 4 og hos kommunen oplyses det, at man ikke ligger inde med yderligere oplysninger om bygningens bevaringsværdi. I forbindelse med opførelse af SIMAC er to bevaringsværdige bygninger (SAVE 4) revet ned, idet *"(...) bygningernes placering er uhensigtsmæssig i forhold til den funktionelle og arkitektoniske helhed indenfor lokalplanområdet."* (lokalplan 647)

Dermed er er silopakhuset ikke sikret en plads i fremtidens havn medmindre dette aktivt sikres i form af 'beskyttelse gennem benyttelse' og en ny funktion på havnen.

Der er et ønske fra kommunalt regi (lokalplan 647) om at fastholde de særlige kvaliteter der knytter sig til erhvervsområdet og derigennem sikre sammenhæng mellem nyt og gammelt:

"Ønsket er at bydelen, SIMAC og erhvervsmiljøet flettes sammen til et sammenhængende og attraktivt miljø, hvor bygninger og byrum kan tænkes sammen, så der opstår en synergi mellem de forskellige institutioner og brugere i kvarteret og på havnen."

Med en havn i rivende udvikling og planer der langsomt rykker tættere på området omkring Østre Kaj der som den eneste del af havnen ikke officielt er færdigplanlagt i projekterne Den Blå Kant og Fremtidens Havn er det væsentligt at sikre, at bygningerne omkring Østre Kajgade gennemgår en vurdering af arkitektoniske, kulturhistoriske og immaterielle værdier i et omfang der gør det muligt at bibevare historien om Svendborg Havns industrihistorie, der har gjort byen til det centrum i det Sydfynske Øhav som den er i dag.

HISTORISK ANALYSE

Bygningshistorisk og antikvarisk analyse

Bygningen er den ældste i et mindre industriområde hvor samtlige bygninger er opført til foderstofforening. De ældste bygninger er alle opført af grundmur i røde teglsten, mens de to større kornsiloer fra hhv. 1954 og 1960 er i beton.

Nutidens industrihavn har krævet store ændringer i landskabet, da hele Østre Kaj er etableret med opfyldning af dele af havnebassinet der her havde en gennemsnitsdybde på 5m. Kajen stod færdig i 1901 og sikrede anløbsmulighed for større skibe som havde svært ved at manøvrere i det indre havnebassin.

Der er meget lidt information omkring bygningens opførelse og udvidelser på både lokalhistorisk arkiv, hos kommune og på Rigsarkivet. På trods af, at der ikke findes oprindelige tegninger af bygningen ved vi fra samtidsskrifter og fotos af stedet, at silopakhuset var den første bygning i området, opført samme år som kajen i 1901. Bygningen opførtes med det karakteristiske elevatortårn hvor

Venstre: Muren mellem for- og baghus er brudt op for at få adgang til moderne kanaler til korntransport i kælderen, mens man i stueetagen kan betragte, hvordan murens udvendige udsmykning ses indvendig på det stykke, den nyere del af bygget op ad.

Modsat side: eget diagram over løbende tilbygninger.

kornet kan fragtes gennem - dette står stadig som det gjorde ved opførelsen og vareelavatoren kan nævnes som en vigtig historisk del af det originale inventar. Det kan samtidig registreres fra historiske kilder, at baghuset er kommet til senere, formegentlig i 1904-1905, hvorfra dette optræder på fotos over området. At baghuset er en tilbygning kan ligeledes betragtes i bygningens indre, idet det tydeligt fremgår, at muren mellem for- og baghus engang har været tilukket og nu er brudt op i mere eller mindre organiserede åbninger hvor adgang har været nødvendig.

Træsiloerne inde i bygningen er formegentlig tilkommet senere, idet den måde man tørrede korn på omkring 1901 var at transportere det tærskede korn op på øverste etage. Herefter blev det efter noget tid skovlet ned på etagen under, via en masse firkantede træror mellem etagerne. Efter noget tids tørring fortsatte man til etagen nedenunder osv. Der findes spor efter disse firkantede træror i de eksisterende gulve og denne tørringsmetode har også været brugt i dele af bygningen frem til 2008. Senest i 1960 har man beregnet bæreevnen af siloerne, hvor det registreres, at man indsætter ekstra støtter i form af indvendige træstøtter.

Oprindeligt er tilførslen af korn sket gennem en kran på kajen, hvilket vidner om den vigtige placering, silopakhuset har haft, da dette har forbundet skibstransport med de daværende jernbanespor til Odense og derfra ud til resten af landet. Denne kran har fungeret indtil jernbanesporrende som en del af en større omstrukturering af jernbanenettet i Danmark blev nedlagt i 1999. På fotos fra tiden omkring opførelsen ses en overdækket broforbindelse mellem bygning og kran der dog forsvinder omkring 1945.

På matriklen findes ligeledes mindre tilbygninger, den største af disse er registreret til 1920 og kan have fungeret som ekstra lagerplads eller en form for kontor/ ophold, idet denne bygning modsat silopakhuset har indsatte glasruder der dermed bedre skærmer for vejr og vind end silopakhusets træskodder. Denne bygning er dog uisoleret og i teknisk dårlig stand og fungerer i dag som lager af en af SIMACS træningsbåde.

Den anden mindre tilbygning er et driftskontor der første gang registreres i 1983 ved ombygning af afløbet, der indtil da har kørt på dispensation. Alle vinduer og døre i driftskontoret udskiftes ligeledes i 1983 og tilbygningen benyttes fortsat i dag som kontor til DLG's eneste ansatte på området.

Udover de to ovennævnte tilbygninger er der etableret en mur med en simpel tagoverdækning i bølgeplade mellem silopakhuset og den tilstødende DLG-silo. Denne overdækning har været benyttet som lager

Historiske foto - 1975. Kilde: Finn Johannessen.
Web: <http://www.finn-j.dk/kroeniken/svendborg/havn/index.html#43>

og kan først være blevet etableret efter tilbygningen af DLG-siloen, dermed er dette den nyeste addition på matriklen. I dag er den funktionstomt, da der er problemer med taget.

Kulturhistorisk Analyse

Silopakhuset er opført af Kolonial- og grovvarereselskabet Petersen og Jensen, der havde hovedkontor i Møllergade 64-66 i midtbyen af Svendborg. Firmaet blev stiftet i 1880 af købmænd Fritz Emil Theodor Petersen og Edvard Jensen, sidstnævnte døde i 1886 og Emils to brødre trådte herefter ind i firmaet. Fokus blev i de efterfølgende år hhv. købmændsbutikken i Møllergade - herunder eksport af smør - og handel med korn- og foderstoffer med afsæt i det nye silopakhus på Østre Kaj.

Petersen og Jensen var et aktivt firma med flere ansatte og allerede i samtiden kan man læse af skriftlige kilder, at bygningen fik en særlig status på havnen og var anderkendt som en vellykket bygning. *"Paa den saaledes opfyldte Grund, der hovedsagelig er frataget Sundet er i Øjeblikket opført, foruden flere Vaaningshuse og store Kul- og Tømmeroplæg samt Banespor og Drejeskiver, endvidere Petersen & Jensens flotte Silopakhus, Møller Th. Petersens Pakhus (opført af Bølgeblik), et Sten- og Kalkværk og en Tagpapfabrik."* - Hans Nørgard 1903

Efter 1 år som den eneste bygning på kajen blev området efterhånden bygget til. Andelsbevægelsen indenfor foderstofforretning vandt stor tilslutning ved oprettelsen i starten af det 20. århundrede og har haft enorm indflydelse på, hvordan erhvervsområdet omkring Østre Kaj blev indrettet.

I 1905 opførte FAF - Fyns Andels Foderstofforening - et pakhus meget lig Petersen og Jensens silopakhus på matriklen ved siden af på Troensegårdsvej og fra 1906 til 1912 udvidede FAF deres produktion i området med kontor, maskinhus og 7 nye pakhuse. På trods af de mange nye bygninger i området forblev Petersen og Jensens silopakhus med sin fremtrædende facade mod havnen en af de mere markante bygninger i området frem til 1954 hvor den første høje silobygning blev opført på kajen.

FAF overtog i 1969 Petersen og Jensens silopakhus på havnen og bygningen indgår dermed som en del af andelsbevægelsens historie frem til i dag.

Andelsbevægelsen inden for foderstof var en del af den bredere andelsbevægelse, der opstod i det 19. og 20. århundrede som en måde for landmænd og arbejdere at organisere sig og dele ressourcer for at forbedre deres økonomiske og sociale forhold.

Inden for foderstofproduktion var andelsbevægelsen fokuseret på at etablere og drive fælles foreninger

hvor landmænd kunne gå sammen om at købe foderstoffer og andre landbrugsrelaterede produkter. Landmænd kunne gennem fælles indkøb opnå stordriftsfordele og dermed lavere omkostninger ved køb af foderstoffer og andre landbrugsprodukter. De kunne også sikre en mere pålidelig forsyning af kvalitetsfoder og undgå at være afhængige af individuelle forhandlere.

I 1886 udtalte brugsfordeler Severin Jørgensen i FDB's månedblad: *"Landmændene gør vel i at købe (...) i fællesskab, ikke i små foreninger, men i så store foreninger som muligt, helst i én stor forening for hele landet, og de må sørge for at få de allerdygtigste sagkyndige kræfter i deres tjeneste."*

Andelsbevægelsen var også baseret på principper om demokratisk styring og deltagelse. Medlemmerne af foderstofforeningerne havde stemmeret og indflydelse på beslutningsprocessen, og overskuddet blev normalt fordelt blandt medlemmerne baseret på deres aktiviteter og køb. Dermed har bevægelsen spillet en afgørende rolle i at styrke landbrugssamfundet, fremme samarbejde og forbedre landmændenes økonomiske vilkår.

I dag eksisterer andelsforeningen fortsat i form af DLG (Dansk Landbrugs Grovvarereselskab), der er en sammenlægning af de fem oprindelige andelsforeninger Jydsk Andels-Foderstofforretning, Fyns-Andels-foderstofforretning, Øernes Andelselskab for indkøb af foderstoffer, Loland-Falster Andels Foderstofforretning og Dansk Andels Gødningsforretning. DLG blev stiftet i 1964 og overtog området omkring Østre Kaj samme år.

Under DLG har området været særdeles aktivt frem til nyere tid og man flyttede sågar den nationale hovedproduktion af svinefoderstof fra Odense til Svendborg efter man i 2003 begyndte at omlægge erhverv i Odense havn. På daværende tidspunkt havde man 12 fastansatte produktionsmedarbejdere på havnearealerne og dertil kom aktivitet i form af ud- og indkommende dele til produktionen. I 2014 valgte DLG at indstille produktionen i Svendborg og flytte alt aktiv produktionsvirksomhed til Kolding. Dette skete som led i en effektivisering af DLG's egne faciliteter - man kan i dag producere samme mængde foderstof på mindre plads - men ligeledes som en del af den usikre lejeaftale mellem DLG og Svendborg Kommune. I dag er der 1 ansat tilbage på havnen, hvor der fortsat er oplagring af korn i et par af bygningerne og resten står tomme. Driften har åbent i høst-perioden, men lukket ned resten af året.

Området er dermed gået fra at være et aktivt produktionsområde gennem mange år til nu at fungere som lagerområde med en del funktionstømte bygninger

Eget foto. Område omkring pakhus.

der repræsenterer en tid hvor erhvervshavnen var et stort aktiv for byen og ansigtet udadtil når skibe lagde til kaj og godstog kørte gennem havnen.

Produktion i området har ikke været afgrænset til DLG's bygninger, men er en del af en rig tradition for at have havnerelaterede erhverv på Nordre og Østre Kaj - gennem årene der både ligget skibsværfter, skibssmedie, Svendborgs Boghvede og Havremøllefabrik, maskinværksted, kulkompagni, Kellogs Fabrikker og Øksenbjerg Dampmølle.

Immaterielle Værdier

Bygningen er en industriel produktionsbygning og en stor del af de immaterielle værdier knytter sig til fortællingen om silopakhuset som værende den første bygning i området og som et væsentligt bindeled i industrihistorien på Svendeborg havn hvor foderstofproduktion sammen med andre brancher har skabt aktivitet på erhvervshavnen i over 100 år.

Svendborg havn anses for en velbevaret havn, idet den besidder mange af de kvaliteter, en provinshavn har haft gennem tiderne. Af disse kan lægges vægt på de fredede jernbanespor, den gamle skibsbro, færehavnen, købmandsgården med Baagøe og Riber, en gasværkskaj, lysbådehavn og ikke mindst en erhvervshavn der fortsat rummer bygninger fra forskellige perioder i industrihistorien. Hvis man erstatter sidsnævnte med nyere byggeri vil man fjerne umistelige værdier - både ved de enkelte bygninger, men særligt ved området som helhed. Silopakhuset kan dermed både forstås som enkeltstående bygning og som en del af et bevaringsværdigt kulturmiljø.

Bygningens placering i området er et centralt element i dennes historie - adgang til vand og placeringen i en by med en central beliggenhed ift. handel på nationalt plan. Samtidig har selve bygningens måde at ligge sig på i omgivelserne i dag stor betydning, idet man fortsat ser bygningens front fra lang afstand - og den kan ses som noget af det første når man ankommer til inderhavnen. Bygningen vidner om en skala i dansk industrihistorie som ligger langt fra de omgivende silobygninger. Den tilføjer området et skalaspring og afviger fra den vertikalitet og effektivisering der ligger i de senere erhvervsbygninger. Bygningen har med sit lille tårn og let ornamenterede, lukkede facade et ikonisk udtryk der let overses ved siden af den store skala, men en væsentlig værdi ved silopakhuset er netop, at dette repræsenterer et af de historiske lag der ofte præger havneområder og skaber den karakteristiske sammensætning af tidsperioder og udbygninger der opstår når man bygger efter behov

og for erhverv og produktion.

Bygningen er simpel indrettet og har altid bestredet den samme funktion: oplagring. Dette fremgår tydeligt fremgår i bygningens indre organisering ift. mangel på isolering, lys og indre forskønning. Materialiteten er grov og alle overflader er råmateriale i træ, tegl eller stål. Indretningen er systematisk og pragmatisk og heri ligger en del af historien om husets historiske rolle og identitet - en arbejdshest der har trukket et læs som en del af en produktion og handel igennem mange år og som i kraft af sin materialitet, konstruktion og fremtoning fremstår med en rolig autoritet i et ellers sammensat bygningsmiljø.

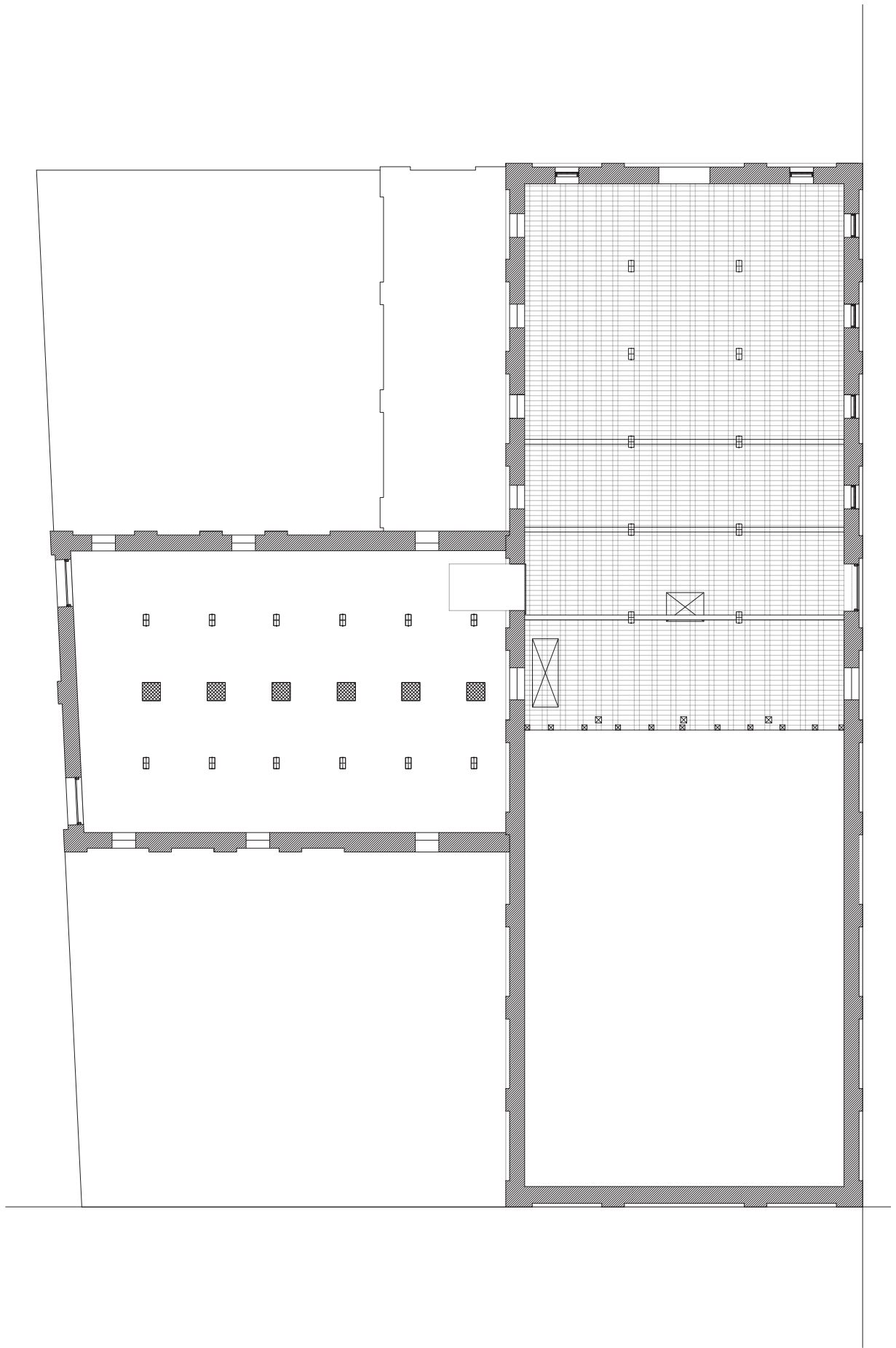
I bygningens ydre ses en detaljeringsgrad der står i kontrast til de omkringliggende nyere silo-bygninger. Som en del af datidens samfund har købmænd og håndværkere haft en anden status end vi ser i dag og produktionsbygningen har dermed både haft en lavpraktisk funktion, men ligeledes været en repræsentant for det pågældende firma, hvilket måske kan betragtes i den måde hvorpå Petersen og Jensen gjorde en dyd ud af at skrive deres firmanavn i store bogstaver henover facaden vendt mod havnebassinet.

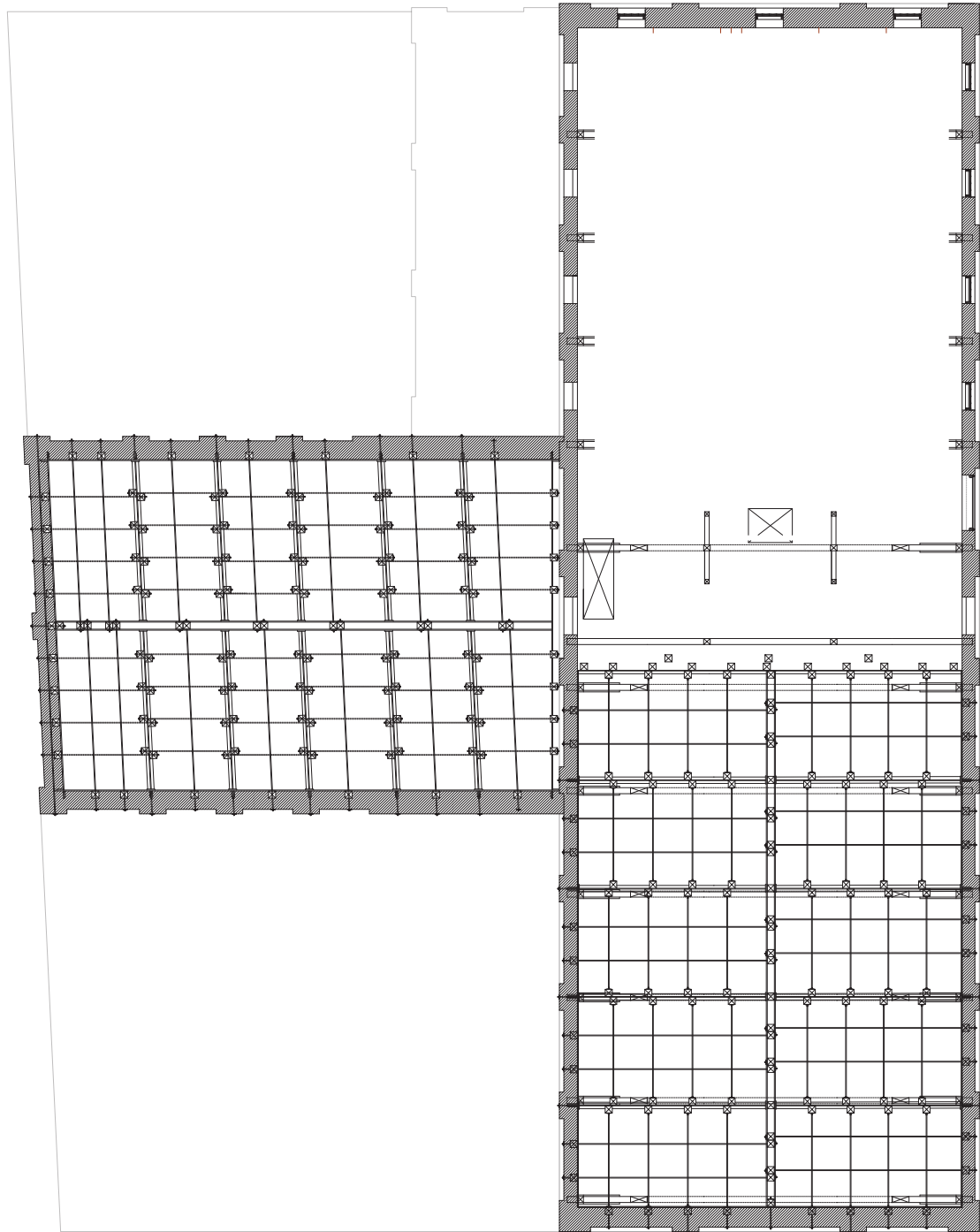
Traditionen for, hvordan industribygninger opføres har ændret sig over tid. Mens det ses hvordan flere af de moderne siloer og lagerbygninger i nærområdet har stilistiske træk fra funktionalisme er det tydeligt, at der på et større plan - særligt ses dette på de nyere industribygninger fra 1980'erne på Frederiksbø - blev bygget i billige materialer og med lette konstruktioner der med tiden kunne ændres og flyttes. De ældre industribygninger i østhavnen præget af at være statussymboler hvor man kunne vise, at man havde råd til at opføre bygninger af gode materialer med udsmykninger. Silopakhuset er et eksempel på nationalromantik og vidner som produktionsbygning om en tid hvor arkitekturen skulle afspejle danske traditioner hvad angår både udvælgelsen af materialer - tegl og træ - og hvor der i højere grad har været tradition for at inkludere de traditionelle håndværk.

Oprindelig vareelevator.
Rør i gulvet til etage-tørring af korn.

Denne og modsatte side: eksisterende forhold (siloer) i stue- plan og 3. sal.

TEKNISK ANALYSE

SILOPAKHUSET

Overordnet set er bygningen i god teknisk stand, hvilket vil gøre det muligt at genanvende denne relativt let hvis rette formål findes.

Da bygningen er uisoleret har selve konstruktionen været naturligt ventileret og skader optræder få steder.

Anderledes ser det ud med dele af de senere tilkomne bygninger, hvor flere tekniske skader optræder.

Silopakhus:

Tag

Den bærende del af tagkonstruktionen er i den ældste del af bygningen udført i 16*16cm tømmer og har de fleste steder været godt beskyttet, da denne står fint uden umiddelbare tegn på fugtskade eller andet. Dog ses det, at de udstikkende spærender er hårdt eksponeret for vind og vejr og særligt i gavlen mod syd er de fugtige. Der skal udskiftes en enkelt gennemgående rem, da denne som det eneste har trukket fugten længere ind.

I forhuset er tagklædningen naturskiffer, det ses at denne løbende er fastgjort med nyere skruer.

I baghuset fra 1904 er skiffertaget og dele af tagkonstruktionen blæst af under en storm og man har senere genopbygget konstruktionen og lagt en tagbeklædning af bølgeplade i plast.

Mur

Muren har én sætningsskade, dette er bag trappen mellem for- og baghus. Denne kan skyldes rystelser i fundamentet under tilbygning af den tilstødende silo eller måske ved det daglige arbejde med foderstofproduktion. Dog må det antages med udgangspunkt i arbejdssikkerhed m.m., at denne sætningsskade er opstået efter at silopakhuset blev taget ud af funktion i 2008.

Fugen er udskiftet enkelte steder. Den blanke mur står skadefri med undtagelse af den ene gavldør samt de tre hjørner hvor tilbygningerne møder silopakhuset. Særligt i to af disse hjørner betragtes nedebyrning af teglstenene (smuldring pga fugtskader) samt begroning. Alt tyder på, at tagkonstruktionens hældning i dele af tilbygningerne resulterer i fugtskader - og evt. frostsprængninger - i murværket.

Silo-konstruktion

Det er kun muligt at betragte denne 'udefra', da siloerne selvsagt er lukket af. En væsentlig detalje der her skal bemærkes er dog, at der ifølge planer fra lignende bygninger i området er tale om en konstruktion hvor dele af de bærende søjler i træ er muret ind i grundmuren, hvorefter de er boltet til denne via murankre. Det skal derfor testes, hvorvidt

dette træ har fugtskader fra murværket eller på anden måde skal skiftes. Dette vil i så fald være en større reparation.

Bærende elementer i bygningen

Den bærende konstruktion i I-bjælker og trækonstruktion i lærketræ er generelt set tør, dog er det ikke muligt at tilgå denne i de dele af bygningen, der i dag er silokonstruktion, herunder de bærende træsøjler der er indbygget i grundmuren ved silokonstruktionen.

Fundament og sokkel

Fundamentet er støbt i beton i ca. 1 meters højde fra kælderen, mens soklen er påstøbt beton på mursten i 1/2 meters højde fra terræn. Mens fundamentet befinder sig i frostfri dybde ses en del revner og krakeleringer i det påstøbte betonlag der udgør den synlige sokkel i terræn niveau.

Vinduer og døre

Alle vinduer og døre er bygget som revlekonstruktion med lærkebrædder i fer- og not. De har været malet mørkegrønne, dog er maling i dag skallet af og de står ubeskyttede. Få steder har bræddeenderne suget fugt.

Indvendige bygningsdele/ fast inventar

Gulvbrædderne er overordnet set tørre. Dog findes hjørner med fugtskader og mange steder er brædderne gennembrudt med store og små huller, idet man har haft brug for gennemgående rør til tørring eller ele af løst inventar der har gået gennem etagedækket.

Trappen, der strækker sig fra kælder til 3. sal, er i god teknisk stand, alle trin er intakte og der opleves ingen løse samlinger. Gelænderet er som den eneste genstand i bygningen overfladebehandlet - dette er lakeret - og overfladen skaller.

Vareelevatoren er udover trappen det eneste oprindelige faste inventar. Træet er i god stand og tørt, dette er udskiftet flere steder. De mekaniske elementer fremstår en smule rustne, særligt hjulene og trækremmen.

Indeklima

En del af forklaringen på den velbevarede konstruktion findes i en velafbalanceret tektonik med et tagudhæng der i høj grad sikrer bygningsvolumenet og teglsten der beskytter den indvendige trækonstruktion mod vind og vejr. En anden del af forklaringen er selvfølgelig, at bygningen er naturligt ventileret, idet den ikke er isoleret og træet ånder frit.

Arkitektonisk analyse

Det ydre

Stilistisk er bygningen nationalromantisk og har træk fra både norditalienske landhuse og nationale danske byggetraditioner.

Bygningskroppen er enkel i sin opbygning med en klar opdeling i for- og baghus, der med sine negative rum på matriklen har en rumdannende karakter i området. Forhuset lægger sig som en langsgående akse på kajkanten hvor tørring af korn er sket i den ene ende og lagring i den anden, mens baghuset lægger sig 90 grader på forhuset og skaber en symmetrisk plan, kun brudt af bagmuren, der former sig efter gadens forløb og skaber en skrå vinkel. Både for- og baghus er let aflæselige udefra, idet der i den ene ende for tørring findes vindueshuller med skodder og der i den anden ende og i baghuset med siloer kun ses en aflukket blank mur, opbrudt af pilastre og murankre.

De lodrette pilastre giver bygningen et vertikalt udtryk og den tillukkede mur i krydsforbandt med præcise, ensartede flader skaber et monolistisk udtryk, særligt i den del af huset der vender væk fra kajen. Detaljerne i murværket sættes i centrum og de markante murankre bliver næsten en form for ornamentering, der ligesom pilastre og nischer giver huset en fastlagt rytme og takt. De synlige gavle er symmetriske og inddelt i tre lodrette fordybninger/ nischer, hvor vinduer og dør(e) placeres.

Skifertaget med ca. 40 graders hældning og med synlige, udskårne spærender og de synlige remme i gavlene er italiensk landhusstil. Oprindeligt er disse karakteristika inspireret af en middelalderlig teglstensarkitektur og i Danmark findes mange bygninger med lignende tage fra samme periode (bl.a. af Bindsbøll og Ludvig Fenger m.fl.).

Det røde murværk med flade lisener/pilastre og tandsnitfrisen der kan betragtes som udsmykning under tagfoden og i gavltrekanterne stammer fra den dansk-insprerede gren af nationalromantikken. sammen med de fladbuede vinduer med de markante murstik. Overlukningerne (buer og murede stik) optager trykket fra murværket ovenover, men giver ligeledes bygningen karakter.

Facaden mod havnen er særdeles karakteristisk og giver bygningen et ansigt ind mod byen. Her ses igen symmetri og ved en stor grad af gentagelse af de enkelte elementer skabes en rolig og en smule formel karakter i facaden, der kun brydes af det påbyggede elevatorårn hvor rør løber ind med tilførsel af korn og igen minder om bygningens industrielle ophav og pragmatiske arkitektur.

Det indre

Rummenes opbygning er præget af gentagelse og takt, da den bærende konstruktion er synlig og med hhv. søjler, bjælker og spær opdeler rummene.

Skifertagets trempelkonstruktion, der ofte ses i kombination med den lave taghældning og blankt murværk er også typisk for tiden.

De svejfede spærender og det store tagudhæng var populært i Nordeuropa i begyndelsen af det 20. århundrede og tremplerne giver mulighed for at udnytte loftsrummet bedre, hvilket hænger godt sammen med bygningens funktion.

Der ses i denne bygning i særlig grad en sammenhæng mellem det indre og det ydre, idet grundmuren i både baghuset og halvdelen af forhuset udelukkende eksisterer for at beskytte og understøtte de indvendige træsiloeer. På trods af sin bastante tykkelse fremstår muren dermed som en slags skal.

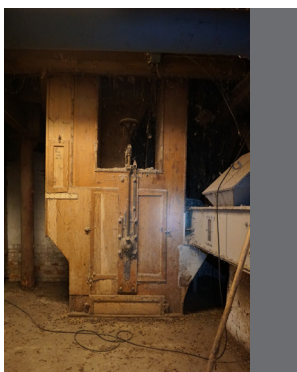
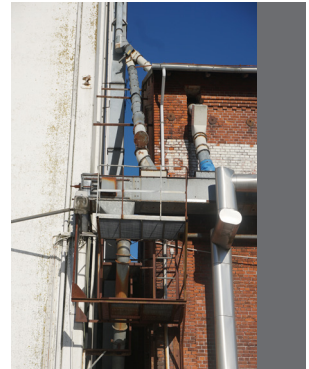
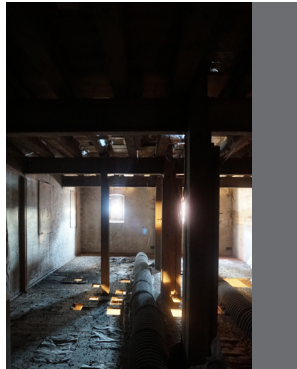
Oplevelsen af bygningens indre er præget af en ensartet materialepalette hvor de fleste synlige flader fremstår i ubehandlet lærke- eller fyrretræ eller hvidmalet grundmur. Den maledede mur står i stor kontrast til den udvendige røde teglstensflade, der varierer i farve og skaber et spil i facaden. Indvendigt spiller funktion en stor rolle i arkitekturen og murfladen er formegentlig malet for at skabe bedre refleksion af det lys, der måtte være, samt være lettere at rengøre.

De lave loftshøjder giver en fornemmelse af mindre, mørke rum og i kombination med muligheden for at kigge flere etgæder ned gennem de åbne siloer fra øverste dæk giver det en meget stor spændvidde i rumligheder - nogen af disse tiltænkt mennesker og andre der udelukkende eksisterer for produktion.

Omgivelser og helhed

Bygningen er ikke mindst interessant hvis man kigger på den i samspil med de omkringliggende bygninger. Den røde teglsten og monlistiske lukkede facade går igen i flere af de omkringliggende bygninger, der fremstår som en sammenhængende masse. Disse skaber tilsammen med de senere tilkomne siloer en by i byen, hvor man forstår området som et sammensat kulturmiljø og en helt egen del af havnen.

Helt særligt er det, at flere af bygningerne fortsat er i brug, hvilket skaber to dominerende akser mellem bygningsvolumenerne: den ene akse på bagsiden af silopakhuset, dog langs med kajen, er der hvor de store lastbiler og andet transport kører, mens den mere direkte akse af Troensegårdsvej ned mod havnen skaber et udkig for cyklister og gående ved Øhavsstien der løber på bagsiden af erhvervsområdet

og forbinder øhavet gennem færgeruter og broforbindelser.

Belægningen har karakter af mange års til- og ombygning og er et patchwork af asfalt i forskellige nuancer af grå. Mellem bygningerne findes fortsat rester af de gamle togs Skinner og en stadig fungerende lastbilsvægt der benyttes når korn kommer ind til DLG's lager.

Set i en større skala placerer erhvervsområdet sig på kanten af den nye byplan for havnen på den ene side, hvor SIMAC netop er bygget på nordre Kaj og studierelaterede aktiviteter bygges op som nabo til den store DLG-silo. På den anden side og på bagsiden findes ældre industribygninger der i dag enten står funtionstømte eller rummer rekreative aktiviteter som bowlingshal, idrætshaller m.m. Mod havnen er der fortsat erhverv på nordsiden af Frederiksbø, mens sydkajen er inddraget til rekreative formål ligesom indree havn er forbeholdt restauranter og andre serviceerhverv der bidrager til turisme og aktivitet omkring bykernen.

De tætteste boliger ligger et godt stykke fra erhvervsområdet på Østre Kaj og området er helt naturligt i kraft af sin beliggenhed og senere omkringliggende infrastruktur isoleret en smule fra selve byen, selvom man befinder sig i gåafstand fra stationen og er i visuel kontakt med det begyndende centrum på den anden side af havnen.

VÆRDISÆTNING

Sårbarhed

Overordnet set er området sårbart for store forandringer, idet man hurtigt risikerer at skæmme bygningernes oprindelige sammenhæng

Bygningstypen er sårbar overfor ændringer i tagkonstruktionen, da tremplerne udgør en væsentlig del af den måde, bygningen er tænkt på. Der er ligeledes en sårbarhed i at bryde med de blanke, lukkede murstensfacader - enten ved overmaling/ puds eller ved at lave nye åbninger, da disse har afgørende betydning for bygningens udtryk og læsbarhed ift. oprindelig funktion og indre organisering.

Bygningen er til dels også sårbar overfor overornamentering, ikke mindst det indre hvor bygningen må forstås som en forhenværende industribygning der fremstår med råmaterielle overflader.

Bevaringsværdier

Bygningens rationelle konstruktion, placering ift. havnen og dens historie som bindeled mellem søfart og landbrug udgør kernen i bevaringsværdierne og gør

den til en vigtig del af Svendborgs industrielle kulturarv.

Restaurering af facader, samt transformation af bygningens indre og substraktion/ addition er arkitektoniske værktøjer til at fremhæve bygningens kvaliteter, men samtidig give plads til et nyt program der tillader bygningen en plads i fremtidens havn.

Andre bærende bevaringsværdier knytter sig i særdeleshed til bygningens volumen, der virker rumdannende og giver tilbage til det omkringliggende byrum og samtidig skaber mulighed for en enkel planløsning der passer godt til fortællingen om en lagerbygning.

Facaden mod havnen er bygningens ansigt udadtil og det er denne, der i første omgang giver bygningen en plads i byen.

Bygningens enkle ornamentering og gedigne håndværk understreger en arkitektonisk tidsløshed og den klare inddeling af facaden og symmetriske udtryk i både gavle og facaden mod havnen giver bygningen en værdighed og autoritet.

ANBEFALINGER

Umistelige strukturer - reparation

Af strukturer der skal repareres og gennemses fremhæves baghusets nuværende plasttag, der med tiden skiftes til skiffer, da dette er et fremtrædende karakteristika for denne bygning. Samtidig skal grundmuren sikres ved sætningsskader og hjørner udsat for fugt og det undersøges, hvorvidt skader har relation til bevægelser i terræn. Træværk udsat for vejr og vind - herunder vindskede, skodder og revledøre besigtiges og overflade behandles med oprindelige farver.

Skæmmende strukturer - substraktion

Det bør overvejes, om senere tilbygninger i form af tilbygning fra 1920, driftskontor og lager skal fjernes, idet de i høj grad skæmmer husets oprindelige bygningskrop og i særdeleshed fordi de flere steder er årsag til fugtskader i silopakhuset. De skiller sig ud fra andre knopskydninger i området og som helhedsvurdering må det undersøges, om der er plads for kvadratmeter ude eller inde på de pågældende steder hvor bygningerne ligger i dag. Hvis substraktion bliver relevant kan materialer som teglsten genbruges.

Ombyggende strukturer - transformation

Det bliver altafgørende for området, at de funktionstømte bygninger kan transformeres på

en måde så de får en ny eksistensberetigelse på havnen. Det anbefales at muligheden for at fastholde bygningerne til produktion undersøges, således at en ny funktion kan sameksistere med DLG's nuværende aktiviteter, men ligeledes at området kan være med til at sikre liv på havnen på alle tider af året - også uden for turistsæsonen.

Nye strukturer - addition

Det skal undersøges om der er behov for nye strukturer i samspil med det eksisterende silopakhus. Eventuelle nye strukturer skal kunne supplere de eksisterende rumligheder på en sådan måde, at understøtter en fremtidig transformation og sikrer bedst mulig bevaring af de bærende bevaringsværdier. Nye tilføjelser skal desuden spille sammen med det eksisterende silopakhus og de omkringliggende bygninger, så dette kan indgå som en del af kulturmiljøets fortælling fremadrettet.

Det anbefales, at alle indgreb foretages med blik for bygningens såvel som områdets industrielle træk og understøtter stedets kulturhistoriske værdier.

Arneberg, Andreas Raun og Jasper Carlberg. *Sådan blev havnen et samlingspunkt for byens daglige liv*. <https://kulturhavn365.dk/saadan-blev-havnen-et-samlingsrum-for-byens-daglige-liv/> (Lokaliseret den 16.02.2023).

Danmarks Historien. *Svendborg*. Danmarkshistorien.dk. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/svendborg> (Lokaliseret den 09.02 2023).

Haastrup, Gitte N., René S. Christensen og Henrik Harnow. 2009. *Danmarks Havnemiljøer*. Forlaget odense Bys Museer.

Haastrup, Gitte N., René S. Christensen og Henrik Harnow. 2007. *Industrisamfundets Erhvervshavne 1840 - 1970*. slks.dk. https://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/bygninger/havnegennemgang/havnerapport_samlet_2.pdf (Lokaliseret den 11.02 2023).

Haastrup, Gitte N., René S. Christensen og Henrik Harnow. *Industrisamfundets Havne*. Dansk historisk fællesråd. <https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/trafik-og-transport-videnskab-teknik/industrisamfundets-havne-1840-1970> (Lokaliseret den 11.02 2023).

Ifversen, Karsten R. S. 2023. *Anmelder: Skulle jeg uddele hjerter til hver etape af havneudviklingen i København, ville de gå fra et til seks*. Politiken. <https://politiken.dk/kultur/arkitektur/art9105584/Anmelder-Skulle-jeg-uddele-hjerter-til-hver-etape-af-havneudviklingen-i-K%C3%B8benhavn-ville-de-g%C3%A5-fra-et-til-seks> (Lokaliseret den 11.02 2023).

Kulturhavne - Danmarks blå hjerte. 2011. *Den maritime kulturarv i det sydfynske øhav*. https://www.svendborg.dk/sites/default/files/den_maritime_kulturarv_web_1.pdf (Lokaliseret den 09.02 2023).

Licitationen. *Den blå kant - masterplan*. https://www.licitationen.dk/project/view/5865/den_bla_kant_masterplan (Lokaliseret den 11.02 2023).

Nørgaard, Hans. *Illustreret Beskrivelse af Byens Tilblivelse og Udvikling til Nutiden fortalt af en gammel Svendborger*. 1903. <https://fynhistorie.dis-danmark.dk/node/143> (Lokaliseret den 11.02 2023).

Slots- og Kulturstyrelsen. *Fredede og bevaringsværdige bygninger*. <https://slks.dk/omraader/kulturarv/databaserne/fredede-og-bevaringsvaerdige-bygninger> (Lokaliseret den 09.02 2023).

Slots- og Kulturstyrelsen. 2022. "Industrikultur". SLKS.dk. Lokaliseret den 09.02 2023. <https://slks.dk/omraader/kulturarv/bevaringsvaerdige-bygninger-og-miljoer/bevaringstemaer/industrikultur>

Slots- og Kulturstyrelsen. *Brug havnen*. SLKS.dk. https://slks.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/publikationer/emneopdelt/bygninger/brug_havene/brug_havnen.pdf (Lokaliseret den 11.02 2023).

Svendborg Historie. *Samfærdsel*. <https://www.svendborghistorie.dk/historier/samfaerdsel/806-svendborg-havn-i-de-seneste-200-ar> (Lokaliseret den 10.02 2023).

Svendborg Kommune. 2021. *Svendborg Bymidte Og Havn*. Kommuneplan 2021-2033. <https://kommuneplan.svendborg.dk/hovedstruktur/kulturmiljoe/svendborg-bymidte-og-havn/>. (Lokaliseret den 10.02 2023).

Svendborg Kommune, COWI. 2017. *Idekatalog Den Blå Kant*. https://www.svendborg.dk/sites/default/files/acadre/Files_3847_4433398/den_blaa_kant_idekatalog_interessentinddragelse.pdf.pdf (Lokaliseret den 10.02 2023).

UNDP's nordiske kontor i Danmark. 2015. *Verdensmålene*. verdensmaalene.dk. <https://www.verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene> (Lokaliseret den 10.02 2023).

Samtaler:

Henrik Philip - koordinator for DLG's område i Svendborg. Besøgt fra 31.01 - 03.02 2023 under opmåling af bygningen.

Løbende mailkorrespondence med Svendborg Kommune og Svendborg Byhistoriske Arkiv, særligt vedrørende tegningsmateriale og fremtidsplaner for stedet.